

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээст



Бэдзэогъум и 27-р – Адыгейим
къэралыгъо гъэпсыкэ иэ зыхъугъэ Маф

1923-рэ ильесым
пъэтхапэм
къышегъэжьагъэу къыдэкы

№ 43 (22492)

2022-рэ ильес

БЭРЭСКЭЖЬЙИ
ГЬЭТХАПЭМ и 16

ОСЭ ГЭНЭФАГЬЭ ИИЭП
Къыхэтэуутыгъэхэр ыкчи
нэмэгдэхэр тисайт
ижецхэгжилүүлэх
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

УнакIэхэм яшIын зэрэкIорэм зышигъэгъозагъ



Адыгейим и Лышихъэу Къумпыл Мурат
Мыекьопэ районым зыщээм зэхэтэкьоним
нэсигъэ унэхэм къачлашыжхэрэм апае ашы-
рэ унакIэхэм япхыгъэ Ioфшэнхэр зэрэкохэ-
рэм зышигъэгъозагъ.



Мы лъэхъаным псэупIэу Тэ-
мириязевым уни 6 щашы, ахэм
квадрат метрэ мин 1,2-рэ фэдиз
аубыты. Унэгъо 33-мэ фэтэрхэр
аратынхэу рагхуухьагъ. Унэхэм
яшIын фээзэгъээр унэе пред-
принимателүү Комарцовыр ары.

Адыгейим и Лышихъэу фир-
мэ-подрядчикы, АР-м псэо-
льешынымкэ и Министерстве,

район администрацием ялIык-
хэм гущыгъэ афхуухь, пшэ-
рыль шхъаIаIу яIэхэри къыгъэ-
нэфагъэх. Республика и Лы-
шихъэ къызэрэхигъэшыгъэм-
кэ, гьогу картэкэ зэджагъехэм
адиштэу Ioфшэнхэр агъэц-
кэнхэу ыкчи палъеххэу аухэсы-

гъэхэм адэмыххэу ахэр зэшIуа-
хынхэу щыт.

Мы лъэхъаным псэолыи 6-мэ
япхыгъэ Ioфшэнхэр аухыгъэх,
уни 4-мэ коммуникациер ара-
шлэгъ, газын епхыгъэ доку-
ментациер агъэхъазыры. Унэ
клоцхэмкэ Ioфшэнхэри ыклем
фэкло.

Къумпыл Мурат АР-м псэо-
льешынымкэ и Министерствэ-
рэ Мыекьопэ районым иадмини-
страциерэ пшэрыль афишигъэ
документхэу яшIыгъэхэр игъом
алэklагъэханхэм анаэ тыра-
гъэтийнэу. Джыри зы пшэрыль
афишигъэ унэхэм къапэууль
чыпIэхэм язэтгээпсыханкэ.

«Ушыпсэунымкэ Iэрыфэ-
гоу, гуIетыпIэу щыт унэхэр
цыфхэм алэklедгъэханхэ фае.
Мыщ дэжым зыщидгъэгъупша
хууштэп цыфхэр къызэрэтщи-
гүгъихэрэр ыкчи унакIэхэм амал
зэрилкээ нахь псынкIэу ачIэ-
хажынхэу зэрэфаехэр. Феде-
ральэ гупчэр, ЖКХ-м ифонд
лэпыгэгъушу къытфэхъу ыкчи
хэгъэгум и Президент къыгъэу-
цугъэ пшэрыльхэр амал зэ-
рилкээ нахь дэгьюу зэшIохыгъэ
зэрэхууштхэм тэри тынаIэ тед-
гъэтийн фае. Ильеситуукэ ылэ-
титэу типшэрыльхэр тэгъэ-
цакIэх. Программэм иджирэ
чэзыу дэгьюу зызэшIотхыкэ,

2017-рэ ильесым щилэ мазэм
ыуж зэхэтэкьоним нэсигъэ-
кэ альятгъэ унэхэм цыфхэр
къачлашыжхынхэ тэлэкыщ.
Джырэлэ Ioфшэнхэм япсынкIа-
гъэ къыкIедгъэх хууштэп», —
кыгуаиль Адыгэ Республика и
Лышихъэ.

Мы ильесым зэхэтэкьоним
нэсигъэ унэ квадрат метрэ ми-
ни 4,9-м ачIэсхэр къачлашы-
жхынхэ мурад Адыгейим и.

А гухэльхэм сомэ миллионы
180-м ехъу апэуагъэхъащ.

2017-рэ ильесым къышуула-
гъэу 2021-рэ ильесым нэс аш-
фэдэ унэхъэу агъэнэфагъэхэм
цыфхэр къачлашыжхынхэ,
фэтэрыбэу зэхэт унэ 67-рэ аш-
къыхеубытэ, квадрат метрэ
мин 35-м ехъу пстэумки ахэм
аубыты.

АР-м и Лышихъэ
ипресс-къулыкъу

Сомэ миллиарди 5,4-м ехъу апэуагъэхъащ

Лъэпкэ проектхэм ягъэцэкIэн мы ильесым сомэ миллиар-
ди 5,4-м ехъу республикэм щыпэуагъэхъащ.

Ахэмкээ зээгынныгъэ-
хэр джыдэдэм процент

53,5-м нэсигъ, адрэхэм
Ioф адашIэ.

Адыгейим социальнэ-
экономикэ хэхъоныгъэ

ышIынным фытегъэпсыхъэ-
гъэ унэе программэмкээ
зээгынныгъэу адашIыгъэр
процент 50-м ехъу. Гухэль-
хэм адиштэу нэмэгдэхэр Ioф-
шэнхэр лягъэкIуатэх.

Культурэм ылъэнхык-
кэ ашIынэу агъэнэфэгъэ
псэолэ инхэмкэ Ioфшэн-

хэр ыклем фэкIуагъэх.
Лъэпкэ унэу Пушкиным
ыцээ зыхырэр, АР-м и
Лъэпкэ музей, искусствэ-
хэмкээ кэлэцIыкIу еджа-
пээр къызэуахыжхынхэм
фэхъазырых.

Джащ фэдэу гъэтха-
пэм ыклем нэс культу-

рэм и учреждении 4-мэ,
искусствэхэмкээ еджа-
пэхэу Ханскэм ыкчи Мыек-
куапэ ашыгъэхэм, мон-
дельнэ тхыльеджапэхэм
ягъэцэкIэжын епхыгъэ
проектхэм япхыгъэу зэ-
зэгынныгъэхэр адашIы-
штых.

«Ильэсыр кызызэрыкIуагъэп, ау экономикэм хэхъоныгъэхэр ышIыгъэх»

УФ-м и Президентэу Владимир Путиным Федеральнэ ЗэйүкIэм фэгъэзэгтээ Джэпсальэу мыгъэ къышыщтым изы-фэгъэхъазырын фэгъэхъыгъэ зэхэсигъом аүштэу къышыагъ.



— Социальнэ лъэны-
къомкѣ шшэрьлъэу ти-
лэхэр икъу фэдизэу дгъэ-
цекэнхэм пае экономикэм
хэхъоныгъэхэр ышынхэ
фае, — къыхигъещыгъ
къералыгъом ипащэ. —
Блэкыгъэ ильээсир къы-
зэрыкъуагъэп, ау аш пае
къэмийнэу экономикэм
хэхъоныгъэхэр ышыгъэх,
ВВП-м проценти 4,6-рэ
хэхъуагъ. 2020-рэ ильэсым
щыкъагъэу фэхъуагъяр
зэрэхэхъожыгъэм имы-
закъоу, кризисым ылпекъэ

зытетыгъэм төүцожьыгъ.
Субъектхэм зэклэми
зэфэдэу экономикэм иль-
ныкъо постэухэмкээ хэхьо-
ныгъэхэр ашынхэм үүж-
итынхэу швъерыль Пра-
вительствэм къыфишыгъ.
Цыифхэм япсэукээ, къэлэ-
щылаклэ, экологием язы-
тет, гъэсэнгъэм, меди-
цинэм нахышшум ылъэ-
ныкъокээ зэхьокыныгъэу
афхэхугъэхэм тофуу ашла-
гъэр къызэригъэльэгъо-
щым къыкынгъэтхыгъ.

— Социальная льгота къомкѣ юфыгъо шъхъаїу тиїэр сидигъоки тышхъэ илъхэм ащиын фае. Щыїекѣ къин иїу, тхъамыкѣу псэухэрэр ары джыдээм зигугъу къэсшырэр, — **кыкыгъэтхыгъы** **Владимир Путиным.**

«Мыр унэшьо къиныгъ, ау нэмыхъ хэкъыпъэ щылагъэп»

Хэушъхыафыкыгъэ дзэ операциер рагъэжъэнүм епхыгъэ унашьоу Урысыем и Президентэу Владимир Путиным ышыгъэм дыригъаштэу къэгүүшылагъ АР-м ибзылъфыгъэхэм я Союз и Правление хэт Бжъашло Фатимэ.



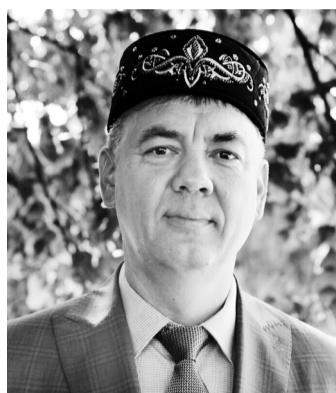
шенкэр къытхъэ, нэужым Зеленскэ ыкы Украинар ахэм зынагъесыгъэ тэлъэгъу. Пстэуми тыришихъат Урысын эм пэшүеуклорэ политикэр, Луганск ыкы Донецк зэреохэрээр щагъэтинэу т. Президент Украинам ипащэхэм бэрээ зызэрафигъэзгъэм. Ау аш США-м зынагыт, ашкэ Урысын ылашхъэ ёшынагъо къицууга. Тикъэралыгъо пэшүеуклорэ Iуагъэхэу ыкы зекIуакIэхэу Америкэм зэрихъэхэрэм къакIэльыкIуалхэушхъафыкIыгъэ дээ операциер рагъэжъэним иунашьо. Мурад шхъаэл аш илэр Украинам ицыифхэр къеухъя мэгъэнхэр, США-м Украинар къыIэкIи хыжыныр ары. Мыр унэшто къинигт ау нэмыхыкI хэкыыпэ ўшыагъэп, — **къыIи Iуагъ Бжъэшто Фатимэ.**

Аш зэрилтыг тэрэмкэ, тикъэралыг ѿ ипащэ ышыгъе унашьор къины, ау а пъэбакъур тэрэз.

— Украинаэр — тигуунэгүү, хэушхьа-
фыкыгыгэ тарихүү зилэ славян респуб-
ликэу щит. Урысынэмрэ Украинаэмрэ
азыфагу иль ныбджэгүүнгүйэр США-м
зээшигякъомэ шлоигьюу башлагээ ыуж-
зитыр. А гүхэлтийр зыдээзынгэ Поро-

Къэралыгъом ипащэ детэгъаштэ

УФ-м и Президентэу Владимир Путиным иунашьоклэ хэушьхъафыкыгъэ дээ операциеу Донецкэ ыкли Луганскэ народнэ республикэхэм ашыкорэм фэгъэхыгъэу ишлэхэм ташигъэгъозагь къэндзалхэм якультурнэ-просветительскэ обществэу «Дуслык» зыфиорэм ипащэу Алим Ильясовым.



— Тятэхэм ыкыл тятэхжэхэм дэгьоу ашэл фашизмэр зыщыцыр. Ильэсий 8-у хууль эз Донецкэ ыкыл Луганскэ народнэ республикэхэм ямамыр цыифхэм «хъэктэ-къоклагьэу» адзызерахьэрэм ыкыл зэрау-къихэрэм Урысыем ынаэ тыримыдзэн ыльэктэгьэл. Тикъэралыгьо ипащэу Владимир Путиним иуна-шьоктэ хэушхъяфыктыгьэ дээ операциеу Донецкэ ыкыл Луганскэ народнэ республикэхэм ашыкторэр игьо шьылпкъэу щит. Ахэм ашылсэурэ цыифхэм яшлонгионгыгэхэр ыкыл Урысыем игъунапкъэхэр къэххумэгъэнхэм мы операциер зэрэфэлорышэ-щтэм сицыхэ тель. Адыгейим ис къэндзалхэм ацэл-кэл, ахэр мини З фэдиз мэхъух, тикъэралыгьо ипа-щэ унэшьо мыгсынкэлүү ышыгьэм детэгъаштэ.

АдыгабзэмкІЭ диктант атхыгъ

Адыгабзэмрэ тхыбзэмрэ я Мафэ ипэгъокIеу гъэтхапэм и 12-м Адыгэ къэралыгъо университетым ильэпкъ факультет «Адыгэ диктант» зыфиорэр щыкIуагь.

Сыхъатыр 12-м ар
рагъэжъагъ. Пандемием
ыпкъ къикъыкъе гъэрекло
фэдэу ар пэйлдзыгъэ шы-
къам тетау атхыгъ.

Адыгэ къэралыгъо уни-
верситетин адыгэ фило-
логиемкэ ыкъи культу-
рэмкэ ифакультет иде-
канэу Хъамырзэкъо Ну-
риет къызэриуагъэмкэ,
пәшюрыгъэшъэу йофшэ-
гъэ 400 мы илъесым
къатыгъ. Джырэкъэ ахэм
яупльэкъун ылж итых.

— Ильяс къес гъэт-хэпэ мазэм адыгабзэм ыкыл адыгэ күлтурэм язы-къегъэлтыжын фэгъэ-хыгъя Ioftkhэбзэ зэфэ-шхъяфхэр республикэм щызэхашэх. Тифакультет ныдэлъфыбзэм икъэуху-мэн пшъэрыйл шъхьалэу ил. «Адыгэ диктантыр» лъэпкыбызэм икъызете-гъэнэжын, ар нахь цы-фыбзэм зэрагшашэ ашл-игъо хъуным фэлажье. 2019-рэ ильясым къыше-гъэжагъэу зэхэтэшэ. Аш-чанэу зэрэхэлажжэхэрэр зытальзьгум ильяс къес-

мэфэкъым ипэгъоклэу ред-
гъекъоклэу тыублагъ. Мы-

гъэ ар я 4-у зэхэтгэгь 2020-рэ ильэсүм диктантыр затхыщтыр Ioфшэгту мафэу тэфагъети, аш фэдизэу бэмэ атхыгъэп, аш къыхэкыкылэ пылъыклохэрэр зыгъэпсэ- фыгъо мафэхэм атедгээ фэнэу тетүубытагь. 2021-рэ ильэсүм гъэтхапэм и 14-м онлайн шыкылэм тэ- тэу ар зэхэтгэгь. Аш Ioфшэн 613-рэ къагъэхыгъагь. Диктантыр нэ- бгыри 117-мэ дэгүү дэдэу атхыгъагь, — elo Хье- мырзэкъо Нуриет.

Мыгээ диктантны зынхэрээр тлоу гоощигьягъэх. Бээр зынгульзээ зынгъэфедэхэмрэ бээр зээзыгъашлэхэрэмрэ. А күпителүү яхьын таалагчид диктант зэфэшьхяафхэр атхыгъэх. Шъяхадж ежь иэрынфэгүүр къыхихыгъ, түри зынхыгъэхэри къахэкыгъэх. Ахэм къяджагъэх адыга-бзэмкэ ыкын литературам-кэ республике зэнэктэ-къум теклоньгъа, къашы-

дээзыгъэх кілэе гъэджэ
пэрытхэу Мамый Сайдэрэ
Шишкэ Сусанинэ.

Шышэкъо Сусаннэрэ.
Ioftkhabyazem impueblэ
diktantyр zэрэptxhyщt
ыkли зэrauplъeklyщt шы-
kler kyalotagь. Сыххватым
къykloцl ap klyagьe, nэ-
ujkym zэхэzckloхem aгъe-
nэfэgьe elektronnэ поч-
тэмre телефоныимre ioft-
shэнхэр aрагъexhжygygъe.
Zэхэzckloхem kъyiz-
palopremkle, onlайн shы-
klem tетeу diktantyр zэ-
ratxhyrem iшuагъekle aш
xэlажжexhэрem яpчhагъe
nahxbybe xhуgъe. Adyge-
im Ѣyptseuxhэрem яmьiza-
klyo 1eklybym ис tilъep-

— Текстым икъыхэхын мэхъянэшхо етэти. Аш дэлжэй эштхэр пешорыгэшьеу дгээнэфагье. Текстым гэсэнгэйэмкээ ыкли пүнүгэйэмкээ купкин илэү къыхэтэхы, аш даклоу ар къин дэдэ хүщтэп, сыда пломэ, адигабзэр зэклеми зэралэктэллыр зэфэшхъяфы. Ар дэгъоу атхыгэеу, баллин къизахыкээ, къэклорэ ильэсийм джыри фэчэфхэу хэлэжээштых. Иофтьабзэм иккэях зэфэхьысъижхээр тэштих, цыифхэмкээ ар лэрифэтуу, нахь гэшлэгэйон зэрэхүүштим тыдлажье, ыпеклэ тыльэктуюатэ. Иофшлэнхэм язэфэхьысъижхээр гэхтапэм и 20-м нэс къэнэфэштых, тисайт ахэр къихважбыштых, — къыгуагь лъэпкэ факультетним илекан.



ІШЬЫНЭ Сусан.

Адыгейм къэралыгъо гъэпсык! Э и Э зыхъугъэр ильэси 100 мэхъу

Ихахьышихо хэль

Адыгэ шъолъырым Совет хабзэр щигъэпсыгъэним, цыф жуугъэхэр шэныгъэм фэщэгъэнхэм анахь чанэу хэлэжьагъэхэм ашыц просветителэу Сиху Сэфэрбый.

Октябрьскэ революцием ыпеки, 1913-рэ ильэсүм кыншгэгжьеагъэу, ар Урысыем ицыф пэрхтхэу шхъафитныгъэм фэбанэхэрэм ашгэштыгъ, анахъэу лъэпкь цыклюхэу Кавказым щыпсэухэрэм яфитынгъэхэр къэххумэгъэнхэм яхыллэгъэ статьяхэу “Мусульманскэ газета” зыфиорэм къинхъэхэрэм[1]а.

Пшызэ шъольыр къушхъэчэсхэм язэфэсэу 1917-рэ ильэсүм Хякурынэхъаблэ щыклюагъэм Сихъу Сэфэрбый изэхэштклюагъ, секретарь пшьэрыльри ежьыр зыгъэцклюагъэр. Аш фэгъэхыгъэ игукуэкыжхэр 1937-рэ ильэсүм, зэфэсэрын зыщыллюагъэр ильэс 20 зыщыхъурэм аш къихиутыгъагъ. Материалы тарихыным[1]а мэ-

“Сыд фэдэ тхъамыклагьо дунаим къыщыхуగъэм, сыд фэдэу дээр ыкылы къэхуугъэми... тэ ренэу къячлэрэ лыгъэрэ зыхэдгүйтэжын фае нахьышум тышыгүгүнэу, тыфеклонэу, аужыккъэм, цыфыр цыфым тыгыужым фэдэу фыщымытэу, ышым фэдэу зыщыфыщтышт уахътэр къызэрсыщтым тицыхэе тельэу тыпсэун фае. А гупшысэр зыдэтыгъэу зэкэмни ыкын нэбгырэ пэпчь лъашэу юф тшэн фае тихэгъэгу зыкынэтынэм, дэгъою псэуным даа”.

Материалын тарихынкүл мэханэшхо ил. Сыда плом зэхэшаклоу, ежь ышыхъэклэ хулыгъэ—шлагъэр зыльэгүйгэ цыфым къеуатэ. А лъэхъаныр къызэрсыклиоу зэрэшымытгъэр, революцием үүж общественнэ-политическэ щылакэм зэмзыэгыныгъэу хэлтыгъэр, адгэхэм, анахьэу цыиф перьхтэм азыфагу зэмзыэгыныгъэу къиуцорэм — бирсырьр, зылкимытыныгъэр, зэлпэуцужжыныгъэр къыхын ылтэжкыцштгъагэ. Зэфэсэм къушхъячлэхсэхр Пшыэ шъолтыр ихбээгъэуу ыкын игъенэцэклэ органхэм яюшилан

Мы гүштіләхәр адыгә просветителәү, общественнә, етланә къэралыгъо ЙоғышІә чанәу Сихыу Сәфәрбый 1916-рә ильесым ытыхыгъәх. Ау ахәр непәрә мафәми къеклү дәдәхәу щытыых. Къәхъуштыр ышаштыгъәм фәл цәкәткү органхәм ятоғштән хәләжынхәу унашьо ешы. А лъехъаным (1918-рә ильесым икъихъагыум) Сихуу Сәфәрбый адыгәхәр, ахәм къахәкъыгъең циыф перытхәр зыгъәдәлон ызылекъырә пащәу щытыгъ. Ар Пиыза шылдырын Хәбзәгъаңы

Квэхүүчүр ышшэцүй вээм фэд. Бэ темышэу Сээфэрбый фэдэхэу демократическэу гупшийсээр адыгэ интеллигентхэм “жын харьзашоу” Урысыөр зэлтээзыштагъэр янэрьлэгтү хүгүүтэй, социальнэ-политическихэ хүгүүтэй-шагъэм ыгузэгү иуцуагъэх.

Пышээ шьолтыр хээзэг бэуц Радэм илофшэн хэлэжжээнэу күшүхъячийсхэм кызыыхадзы. Сээфэрбий цыфхэм цыхээ зэрэфашырэм ыкын уасэу ратрыэм ишыхъат ар адыгэ лъепкыым кыхэекийгээ цыиф кызыэрхкоу Радэм илофшэн зэрэхэлэжжэй. Граждан заом ильюм

Сихъу Сэфэрбый обществен-
нэ-политическэ йофэу Адыгейим
ыкы Пшыээ шьолтыр ащыкэрэм
анах чанэу зыщыхэлэжьагъэр
февраль революциеу 1917-рэ
ильэсым щылагъэм үүж. Уры-
сыем икъэлэ шъхъаэл револю-
ционнэ хъугъэ-шлагъэу щыкъя-
твэр. Граждан заом игъом
Сихъум А. Бжьашлор, И. Цэир,
М. Хъатэгъольор, Къ.-Дж. Шхээр
ыкыи нэмыххэлэхэд игъусэхэу
кушьхъэчлэсжэр заом хэмилэ-
жьэнхуу къяджэх, сыда пюмэ
ащ дэгъую къыгурьы юштыгъ
льэпкъ маклэ хъурэ адыгэхэм
зэкъош-зэрэукийж заом тхъа-



мыкылагъоу къафихы-
щтыр. Къызэралыы-
тэрэмкѣ, а лъэхъа-
ным адыгэхэм яп-
чъагъе мин 80-м
ехъуштыгъэп.

Совет хабзэр
Пышээ шьольыр зы-
щагъяуцум, аш игъе-
псын апэр мафэхэм
къащегъяжъа гъеу
Сихъур хэлажъэ. Аар
ишыыпкъэу Дзэ-Ре-
волюционнэ комите-
тым дэлажъэ, күшь-
хэцчэсхэм ялоххэм-
кіе Комисариатым
адыгабзэкіе обще-
ственнэ-политическэ-
ыкіи зэреджэштхээ
литературэм икъыдэ-
гъэкынкіе яофышо-
шеша.

1920-рэ иль эс имэлтэй фэгүү мазэ күшхъяч!эс льэпкь-хэв. Пишида шийдлийн

хэу Пышээ шьольыр хэкумрэ хы Шүцээ үшью губерниемрэ ашыгсэухэрэм ялты-клохэм язэхэсигто Сихъу Сэфэрбий хэлажье. Кубчерев-комым игъэльоришлангээ иотдел и Быслымэн секции хэтыщтэр аш щыхадзы. Быслымэн секцием и Инструкторскэ-информационнэ подсекции ипащэу зэкэми зэдьрагъаштуу Сихъур аш щыхадзы. А лъэхъаныр арыкъызщежъэрэ Сэфэрбий зэхэщэн-административнэ Иофшэнэу Совет хабзэм иапэрэ ильэсхэм ышагъэр. Пышээ шьольыр ыкчи хы Шүцээ үшьюм ашыгсэурээ адигэхэм яа I-рэ ыкчи я II-рэ зэфэсхэу къушхъяч! Эсхэм ясекции, етланэ Къушхъэ исполкомыр зыщизэхаагъэхэм къэшакло ыкчи зэхэшакло афэхъугь. 1921-рэ ильэсүм гъэтхапэм и 9-м Къушхъэ исполн



кур зызэхашэм, Адыгэ хэку исполкомым ипрезидентэу хадзыгъ, аш да��лоу исполкомым итхъаматэ игудээ и!энат!э еъзэцак!э. Стенограммэу къенагъэхэм нафэ къызэрашырэм-к!э, хэку исполкомым изэхэсигъохэр ежь зэхищэхэу бэрэ къыхэк!ы. Сихъум а лъэхъяным Пшызэ шъольтыр икушьхъэч!эс-хэм ык!и Адыгэ автоном хэкум илэжъак!охэм яокружной ык!и хэку зэфэсхэм ар к!ещак!о ык!и зэхашак!о афауту.

зэхэцкло афхь.

Советскэ Адыгеймкэ мэхъянэшхо зиэ хъугъэ-шагъэу хъугъагъэ Адыгэ (Черкес) автоном хэкум и Советхэм яа I-рэ зэфэсэу 1922-рэ ильэсүм итыгъэгъазэ и 7-м кыщегъэжъагъэу и 10-м нэс Хъакурынэхъаблэ Ѣыкluагъэр. Сихум иобщественнэ ыкИ къэралыгъю Ѣофшэнэу Пшыээ шольтыр ыкИ Адыгейм Ѣишлэрэм уасэу къыфашырэр ашт кыщылъэгъуагъ, Ѣынныгъэ гъогоу къыкluугъэм къэгъэзэпээ дэгъу фэхъугъагъ. А лъехъаным ар автоном хэкум гъесэнгъэмкэ илофхэм афгээгъэгъагъ, зэфэсүм и президиум хадзыгъ ыкИ тхъамэтэ Iэнатлэр ыгъэцакIээзэ, зэлукIешхор зэришагъ. Зэфэсүм хэлажьэхэрэм хэку исполкомым итхъаматэу Хъахъурэтэ Шыхъанчэрые, хэку исполкомым хэтэу Сихуу Сэфэрбый ыкИ ахэм яныбджэгъухэу, Адыгейм Совет хабзэр Ѣыгъэспыгъэним ибенаклохэм ашыщэу нэбгырэ заулэ хъухэу цыхъэ къафашы, Советхэм яа X-рэ Всероссийскэ зэфэс клонхэу хадзыгъэх. Всероссийскэ зэфэсыр 1922-рэ ильэсүм тыгъэгъазэм и 23-м кыщегъэжъагъэу и 27-м нэс Москва Ѣыкluагъ. Ашт иделегатхэр еланэ тыгъэгъазэм и 30-м СССР-м и Советхэм яа I-рэ зэфэс хэлэжьагъэх. Ахэм ашыщхэу Хъахъурэтэ Шыхъанчэрый, Сихуу Сэфэрбый, Степан Заемэ ыкИ Цай Шъалихъэ “zymakъэхэр зытын фитхэв” ашт хэлэжьагъэх.

Автоном ныбыжыкىләм итгээпсынкілә, ар ылъэр төуцонымкілә, анахъязу лъяпкъ күлтурнэ гъэпсынымкілә Сихъу Сэфэрбый Ioфэу ышлағъэм осэшхо ил. 1922 — 1926-рэ ильэсхэм Адыгэ хэку исполкомым гъэсэныгъэмкілә иотдел ипащэу зыщэтым ар лъэныкъуабэмэ анэсыгъ, еджаплэхэр, библиотекхэр, кілэлэцыкыкlu ыыгынплэхэр, кілэлэцыкыкlu унэхэр кызызэуахыгъэх. А лъэхъаным Сихъу Сэфэрбый зэхэщэн Ioвшлэнным зэрэфэлазэм, Ioфым куоу eklopilэн зэрильэкырэм яшлауагъэклә гъэсэныгъэм лъешеу хэхъоныгъэхэр ышлыгъэх. Ежъ Сихъур зэрэ Кавказ шъольыр щызэлъашлэрэ, щалъытэрэ общественнэ ыкчи къэралыгъю Ioвшлеклошхо хъугағъэ. Ау ежъ фэдэ политическэ, къэралыгъю Ioвшлеклошхочэм къяххуллагъэм ежьири шлокыгъэп...

БҮЭЗРЭ Азэмат.
Гуманитар шээнгээхэмкээ
Адыгэ республике институ-
тум иотдел инаучнэ ю-
фыша шъхьа.

Финанс шІэнгъэм имэхъанэ зыкъегъэІэтгъэныр

Шъолъыр гъэорышІэнымкіэ Гупчэм (ЦУР) Адыгэ Республикаим иминистерствэхэм, ведомствэхэм япащэхэм адырилэрэ «зэдэгүүшіэгъу занкіэр» льетгъекуатэ. Гъэтхапэм и 11-м зичээзыу зэдэгүүшіэгъур дырилагь АР-м финансхэмкіэ иминистрэу Виктор Орловым (@ministr_finansov_ra).



Гумэкыгъо шъхъају ашкъыщаётгъэхэм ашыщих финанс гъэзеконымкіэ цыфхэм шІэнгъэу ялэм зыкъызэрэра гъээтиштыр, банковскэ картэхэм ялошн, кредитхэм язэфэ шыжын яхыгъэ зекlyaklехэр, нэмыххэри.

Упчэ: АпэрапишІэу финанс шІэнгъэм имэхъанэ кыдгурбагъяу- гъэмэ дэгүгъэ.

Джэуап: Финанс шІэнгъэ зыфалорэр цыфым лекель ахъщэр зэргицкіонир, ыгъэкодышт пчагъэр рихуухъашуныр ыкы чэнагъэ ымышлэу мылькур зыфыригъекуныр ары. Мы уахтэм финанс шІэнгъэм мэхъанэшо ил. Ау, гухэл нахь мышлэми, бэхэм ябюджет тэрэз зэу агъэорышн алъакырэп. ШІэнгъэ икуу зэралекъемылтын кыыхакы имыкунгъэр, гъепцаклохэм «яхытуу зэрифхэрэр», нэмыххэри.

Упчэ: Финанс шІэнгъэ зылэклэль цыфым сид фэдэ нэшанхахэллынхэ фаер?

Джэуап: Финанс шІэнгъэм зөгъеушомбгүйгъенам амалеу кытыхэрэм ашыщ цыфхэм яфинанс зытет нахышу шыгъэнир ыкы лэпшэгъу афэху гъэнир. Аш фэдэ цыфым дэгъо ёшэ мазэ къес ахъщэр ыгъекодырэр зыфэдизир, хахью ыкы чэнагъэу шышихэрэр еххий.

Финанс шІэнгъэ куухэр зылэклэль цыфым нахь кыззэркло зекlyaklэу хэлхэр: сид фэдэрэ кризис къеху гъэмийн фэхвазырынир, ифитынгъэхэр кыгурьонир ыкы ахэр кыгъэ-

гъунэнхэр, ставкэ ин зиэ ахъщэ чыфхэр ымыштэнхэр ыкы мыцихшэгъу пирамидхэм ахъщэ ахимылханыр. Зэклэми ацэ къетонеп, мыхэр анахь шъхъаэхэр арых.

Упчэ: Финанс шІэнгъэм зыкъегъэІэтгъэныр и Стратегие тишиольыр сидэуущтэу щагъэцакІэра?

Джэуап: Мы Стратегиер УФ-м щаштагь ыкы 2017 – 2023-рэ ильэсхэм атэлъяшт. Аш игъэцкіенкіэ Адыгэ Республикаим финансхэмкіэ и Министрствэ федеральнэ гупчэм зээгъынгъэ дишгыгь. Республикаим щыпсэхэрэм финансхэмкіэ яшлэнгъэ зыкъегъэлтэгъэнэм фэшл программэ гъэнэфагъэ аштагъэу пхыраши. Мы игъэцкіэн пэлхьашт сомэ миллиони 2 республикэ бюджет-

тэм кытгупшыгь. Аш мурад шъхъају илэр цыфхэм финанс шІэнгъэхэр языгъэгъотышт кадрэхэр гъэхвазырыгъэнхэр, егъэджэнхэм нахь цыфыбэ ахагъэлжэхэнхэр ары. Шъолъыр министрствэхэр зэклэри мыш хэлажьх. Аш даклоу, гурт ыкы ашпшэрэ еджалцэхэм, техникиумхэм, колледжхэм ачлэхэр, сэкъянатгъэ зилэхэр, пенсионхэр, зигъот маклэ унагъохэм яфинас шІэнгъэм изытет уигъэрэзэнэу щыт. Анахъэу кыкэлэхэр телефон гъепцаклохэм зимильтку зылэхахыгъэхэр ары.

Онлайн-егъэджэн сыхыт 20-у зэхашаагъэм нэбгырэ мини 2-м ехъу кыыхырагъубытагь.

Упчэ: Адыгэир тишэмэ, хэта анахъэу финанс шІэнгъэм кыкэлэхэрэ?

Джэуап: Гуманитар уштынхэм апиль Адыгэ республике институтын социологическэ опросэу ышыгъэм (нэбгырэ 300 кыхиубытагь) кызэригъэлтэгъуа гъэмкіэ, тишъолъыркэ финанс шІэнгъэм изытет уигъэрэзэнэу щыт. Анахъэу кыкэлэхэр телефон гъепцаклохэм зимильтку зылэхахыгъэхэр ары.

Анахъэу республикэм ынаэ зытыригъэтихэрэм ашыщ та- пекіэ экономикэм чанэу хэлэжэшт ныбжыкіхэм яфинанс шІэнгъэм зыкъегъэлтэгъэнэм.

Упчэ: Цыфхэр зыгъэ- гумэклхэу кыз- клаупчэхэрэм ашыщ санкциехэм къахи- убытгъэ банкхэм якартэхэм йоф зэрашІэ- щтыр?

Джэуап: Банк учреждениехэу санкциехэм къахиубытагъэхэм зэклэми ятын системэхэм УФ-м йоф щашшэшт. Приложениехэу «App Store» ыкы «Google Play» зыфилохэрэ ашьщэ тын системэхэм йоф ашлэжьыштэп. «Национальная система платежных карт» зыфилу тикъэралыгъо

Гуманитар уштынхэм апиль Адыгэ республике институтын социологическэ опросэу ышыгъэм (нэбгырэ 300 кыхиубытагь) кызэригъэлтэгъуа гъэмкіэ, тишъолъыркэ финанс шІэнгъэм изытет уигъэрэзэнэу щыт. Анахъэу кыкэлэхэр телефон гъепцаклохэм зимильтку зылэхахыгъэхэр ары.

щаштагъэмкіэ ахъщэм епхыгъэ операциехэр агъэзекоштын. Зэклэ картэхэм Урысыем йоф щашшэшт. Арышь, мы лэньыкюмкіэ гумэкыгъо щылэп.

Упчэ: Джащ фэдэу бэхэм къатыгъэ упчэхэм ашыщ сидэуущтэу тэрэзэу кредитыр зэфэшигъэжы— щта?

Джэуап: Мы мэфэ гушуагъом цыфхэр ежэх ыкы ар кызысыкіэ, зы чалыч къэмийнэу кредитыр зэфашыгъэмэ клаупчэхэм фэш. Сыда пломэ джа чалычхэм атхэзээ, «якредит тарих» зэшчихуа гъунап-



къе зыфашыгъэ евэр къирахын зэрамылъэкиштыр ары. Ар долларым ипльхъэмэ, аш фэдэ амал уиэшт.

Упчэ: Тишиольыр ифи- нанс шІэнгъэ кыфэд- гъээжысмы, сидэуущтэу пандемиет иягъэ екы- гъя?

Джэуап: Пандемиет анахъеу зыльыгъэсигъэр цыфхэм юшшэ языгъэгъотыхэу ар кызэзтэгъэуон фэе хуугъэхэм алытгъэхэр арых. Сыда пломэ ахэм мээз лэжьапкіэр ямылэу, зэрэпсунхэ ахъщи алэкіемылъеу къэнэгъягъэх. Ар гумэкыгъо щытгъыгь. Джаш фэдэу гъэпцаклохэм мылькур зэрэлхахырэм епхыгъэ бэзджешгъэхэм а лэхъаны лэшшэу ахэхуаагь. Ехъ гъэпцаклохэм ябайныгъэ хэхьоным фэшл схемэ гъэнэфагъэхэр къаугупшысих. Гухэл нахь мышлэми, зыныбжь хэклюгъэхэр мыхэм нахь агъэделэх.

Упчэ: Гъэпцаклохэм алэклэмыфэнхэм паа сидя анахъэу цыфхэм аналэ зытырагъэтын фаер?

Джэуап: Гъэпцаклохэм янахъыэр психолог дэгхүү ыкы ашэ нахь зытеункіэштэх лэхньюкохэр. Зыышшумыгъэгъупшэштэйр:

1. Шыуикартэ ипароль е икод банкым илофышэ егъашы кыкэлэхэрэштэп.

2. Зы счетым ибгъэкынышь адрем ахъщэ ибгъэхъанеу зы банк илофышэ кышшуюиоштэп.

3. Аш фэдэ зыххукэ шыкъэмыштэу зикартэ шүүиэл банкым иколл-гупчэ зэу шытеуи къэбарыр зэжъугъашэ. Нахь дэгүр банкым укёнэр ары.

Операциеу кышшуюа хэлэхэрэл телефонкэ шумышых.

Картэр жуугъэкодыгъэмэ, банкым илэ лэпшэгъу афчэхэм шытеуи зэфяжъэшшыж ё занкіэу банкым шыкъу.

Упчэ: Цыфхэм къатыгъэ упчэхэм ашыщ сидэуущтэу тэрэзэу кредитыр зэфэшигъэжы— щта?

Джэуап: Мы мэфэ гушуагъом цыфхэр ежэх ыкы ар кызысыкіэ, зы чалыч къэмийнэу кредитыр зэфашыгъэмэ клаупчэхэм фэш. Сыда пломэ джа чалычхэм атхэзээ, «якредит тарих» зэшчихуа гъунап-

иэшшинэ Сусан.

Адыгейм къэралыгъо гъэпсыкІэ иІэ зыхъугъэр ильэси 100 мэхъу

Кавказыр шъхъафит зышПыжыгъэхэм ашыщыгъ



СичыпІэгъоу лытэнэгъэ зыфэсшыхэрэр, сэ сціэр Глухов Михаил Василий ыкъор. 1951-рэ ильэсүм Мыекъуапэ сыкыышыхъугъ, 1953-м сянэ-сятэхэр къалэу Калугэ кошыжыгъэхэу, кызыщысшэжырэм аш сыщэпсэу. Ильэс 70-рэ сыныбжь. Аш щыщу 44-м тарихымкІэ кІэлэеѓаджэу Калугэ иеджапІэхэм ашыщ сиыщлэжъагъ. Сятэу Глухов Василий Михаил ыкъом ишІэжъэр цыф шагъоу, тарихълэжъэу ыкъи краеведэу Ацумыжь Казбек Гъучыпсэ ыкъом ныбджэгъуныгъэу дысиэмрэ си Адыгее гупсэ ыкъи Кавказ сязыпхырэр.

МафэкІэ зэфэгушоштыгъэх. Сятэ ыныбжь ильэс 60 зэхъум Гаппо шухъафтын къыфигъэхыгъагъ. Санэ зэрешъохэрэ бжъэм «Башил, Кавказ щыпсэухэрэм афэдэу уигъашэ кыхъэнэу, Сыбыр исхэм афэдэу псауныгъэ пытэ уиІэнэу сиыфэлъало. Уиньбджэгъоу Гаппо. 1971-рэ ильэс, тыгъэгъээ маз» тетхэгъагъ. Аш ыуж ильэсий нахь темышлашгъэу сята дунаим ехъыгъы, аш пае къэмнэу Осетием къикырэ письмэхэр Теклоныгъем и Мафэ сянэу Валентинэ ильэсбэрэ кыифэхыгъэх. Джаущтэу зэдээзаягъэхэм ныбджэгъуныгъэх агъэлъепІэн альэкъищтыгъ.

1942-рэ ильэсүм иччэпьюгъу мазэ Ардонэр Кадгаронэр пыим ештэх. зыуухумэжынамкІэ Орджоникидзевскэ комитетэм иунашьокэ партизан отрядхэр Дзэ-Грузинскэ гъогум төхъажынхэ амал Яэнэм пае, Куртатинскэ къушхъэ тлуаклэм дагъэхъагъэх. Мэзэм гъомылапхъэхэр, лашэхэр ыкъи шыхэм арагъэшхыщыр ахэгъэбильхъэгъагъ. Ахэр щымыгъэхэу кымафэм пыим упэуцужын

загъэпсэфыныш аш пае рагъэхъуным пае партизанхэм Унальскэ къушхъэхэгъогум базэ щырялагъ. Аш икомандантыгъэх зэньбджэгъухэу Василий Глуховынрэ Гаппо Бекузаровынрэ.

1942-рэ ильэсүм ишэкІогту мазэ икхъягъэхэм адэжь базэм гвардейцэхэр кыщыцуцгъэх. Ахэм ышхъац къэрэхъуяа урсы лыжь ягъусагъ. Лытэнгъэшко фашы «Наш гвардии Илларион Седых!» алоz аш еджэцгъэх. Чэшым машо ашыгъэхэу кІэлэхъырсхэу къэбар гъэшэгъон къафиолота. Лыжьыр къоджэдэс, тидзэкІолтэу къауцухъагъэхэм адэлээс орыжым къызэпиршихи зэуплэм къыуищыгъэх. Нэүжим ежь къадзыхъэгъэ чыпІэм ыгъээжынэу фэмы-еу гвардейцэхэм къахигъэнэу полкым ишаца ельэгъут. Аш тетэу ар гвардии Седых хууьгъ.

ЗэлукІэгъур аш щаухыгъэп. Хэгъэгү зэошхом теклоныгъэр кызыщыдахыгъэх ильэс 25-рэ зэрэхъуяа ипэгъокIеу Краснодар краим игъээзтхэм ашыщ иридакции «Ночь на Унальском перева-

Заом ыуж ахэр къэзэрэгъотыгъэхэу зэфатхэштыгъэх, Теклоныгъэм и МафэкІэ зэфэгушоштыгъэх. Сятэ ыныбжь ильэс 60 зэхъум Гаппо шухъафтын къыфигъэхыгъагъ. Санэ зэрешъохэрэ бжъэм «Башил, Кавказ щыпсэухэрэм афэдэу уигъашэ кыхъэнэу, Сыбыр исхэм афэдэу псауныгъэ пытэ уиІэнэу сиыфэлъало. Уиньбджэгъоу Гаппо. 1971-рэ ильэс, тыгъэгъээ маз» тетхэгъагъ.

Пльэкъищтгъагъэп. Темыр Осетием ипартизанхэр тылым щыгъэху мээйтлурэ пыим пэуцужыгъэх. Аш фэдэу зы зао сята бэрэ игүгү къышыкъыгъ.

Партизанхэм пыим икарателнэ отряд къушхъэ тлуаклэм даутыагъэу атакэкІэ юштыгъэх. Пыир ыччэгъкІ щыгъэ, партизанхэр ышхъац тетхэу къеохыхээ къяощтыгъэх. Нэмыцхэм минометхэр алыгъигъэх. Сятэ къызэриотэжыщыгъэмкІэ, къушхъэхэм уахэтым ар Іашэ щынагъоу щыгъигъ. Мыйжошху зызкунгъэбильхъагъэм дэжкІэ минэр къыщыуягъ. Сятэ аш ыгъэмхэгъ, зыпари зэхимыхъяауяа уахтэ горэм хэтыгъ. Аш къыщегъэжъагъэу щэлэфэкІ Ѣыжэр сысигъэх.

Зэгрэм нэмыц эсэсовцэу ыкъи румын зэолгъихъ гъэрэу аштагъэхэр тылым ашэнхэу унашю къафашигъ. Гъогур къушхъэ чыпІэ къинхэм апхырыкынгъэх. Партизанхэм нэмыцхэр чыпІэу къаралуагъэм нагъэсныштугъэхэр, румынхэм ахэр тлокІэ куум дадзагъэх. Джары нэмыцхэм «якъотэгъухэр» къызэрадэзекъоштыгъэхэр.

Мызэу, мытлоу красноармейцэхэм зэуаплэр зэпачынамкІэ партизанхэр адэлгэх. ТидзэкІолхэм загъэфэбэним,

ле» ышхъэу статья сята ыгъэхъигъ. Ар къызыхаутым ынж охтабэ темышлашгъэу Кагузаров Гаппо Казгериевичырэ Седых Илларион ыкъоу Иванэр яписмэхэр къэкIуагъэх. Иван ятэу зыдэшилэр амышэу клодыгъэм икъэбар зэрэлтигъэлэсигъэх пас Василий Михаил ыкъом къызэрэфэрээр аш къытхыгъ.

Седых Илларион гвардейцэмэ задежэм аш ыкъоу Иван зэуаплэм үүтгэ. Теклоныгъэр къыдахыгъэу ядэжь къызэклюжым, ятэу къэзымыгъээжыгъэх икъэбар гори зэригъэшэн ылтээкынгъэгъэп. Джы аш лыхъужынгъэ зэрэзэрихъагъэр, и Родинэ къуухъумээз ыпсэ зэритгъээр ышагъ. Иван зыщыпсэурэ къалэу Кисловодскэ сята ригъэблагъэштыгъ, зэфатхэштыгъэх. 1978-рэ ильэсүм сэ къызысщэм сишихъэгъусу Наташэрэ сэрыре хээклэо Иван дэжь тыкгэгъ. Ар ыфыишүгъ, ныбджэху дэгъугъ.

Сятэ къушхъэчэхэм ясатыр зыхэтим ахэр яцыкIуагъом къыщыублагъэу зэсагъэх шэн-хабзэу зэрэхъэхэрэ ымынхэм пыльыгъ. Кавказыим нахынхъэр щагъэлтаплех, шхъэкІэфэнгъэ зэфашызэ щызэдэгүшүлх, ашхъэ щалтытэжы. Лыэпк зэфэшхъафхэм ялтыклохэр, чыпІэ зэфэшхъафхэм къарыкыгъэхэр

отрядым хэтыгъэх. Машлоу ашыгъэм укъеклонгъэмэ, хъаклэм фэдэу шхъэкІэфэнэгъэ зынфашызэ урагъэблагъэштыгъ, ятлонэрэ чэшүм нэмыцкI чыпІэ щашыгъэ машом узыкокIэ, агу къеоштыгъ. Аш пае сята сиыдигъоки Кадгарон икъыгъэу игъусэхэм къахэкыщтыгъэп. Осетинизбэр зэришлэрэ льшэу къышхъалаштыгъ.

Тыгъэгъээз мазэм икІэхым нэмыцхэр Темыр Осетиет зырафыжхэм партизанхэм къагъэзэжки якъуаджэу ыкъи станицэу ахункIагъэхэм къадэхъажыгъэх. Йофшэнэу щыэр бэдэдэгъ. Сятэ къоджэдэсхэр лытэнгъэшко къыфашызэу къыпэгъокыгъэх. Кадгарон дэт еджаплэм пащэ фашыгъагъ.

Охтэ гумэкыгъуагъ. Темыр Осетиет, нэмыцкI пыим къыдзыхъэгъэхэм афэдэу, нэмыцхэм агохьагъэу афэчырэхэр къицкыгъэх. Дзэ Плыжыр къызэком, мэзэм ахэр хэхъажыгъагъэх. Чэшрэ унагъохэм ашыщ екхуэтэ гъомылапхъэхэр къатырахьштыгъ, хъалыгъухэр зыщыфагъажьэштыгъ, бывымхэр аукыщтыгъэх. Еланэ бысымхэр зэкІоцыпхагъэхэу къагъанэти, нэф къэмшызэзагъэбильхъыщтыгъ.

Ахэр къэуубытыхэр Іашэхыгъэп. Зыхъуэ-шлагъе ишуагъе къэкІогъагъ. Сятэ ригъэджэрэ пшьэшьэжьехэм ашыщ чэш горэм гүээз къечьагъ. Аш къызэриуагъэмкI, унэм лъэгъун илэу къызекым, лашэ айыгъэу хъульфыгъиту ихагъеу ылтэгъугъ. Тятэ йофир зытэтир къыгырууагъ. Ротэм хэтхэр елбэтэу къуугъо-ильх. Ахэм унэр къауухъурэи ошэ-дэмышэу ахэлъедаагъэх. Зызэхэбанхэм бээджашэхэм ашыщхэр хэкІодагъэх. Гъэрэу къауубытыхъэ зыкызэриуагъэмкI, бандэу зыхэтхэр къушхъэ гъочIэгъым чэс. Ротэм пыим итсыпІэ къуухъурэхъагъ. Зао хэмтэу зыкытэнэу сята яджаагъ, ау адрэхэм къыцэууухэрэурагъэх. Игъусэхэр хигъэкІодэнхэу фэяяньэп. Танкым зэрэпэшүеуклохэрэ гранатэр гъочIэгъым чидзагъ. Аш ынж къоджэдэсхэр зыпартыс ыхъункIагъыгъэх.

Хэгъэгум кІэлэеѓаджэхэр, анахъэр ашпшэрэ еджаплэм ашезгъэдэжштхэр, ишыкIэгъагъэх. Джа 1944-рэ ильэс дэдээм РСФСР-м просвещениемкIэ инарком иунашьокIэ сята Мыекъопэ къэралыгъо кІэлэеѓаджэ институтын тарихымкIэ икафедрэ ипэшэнэу ыкъи щыригъэдэхэнхэу агъэкІогъагъ. Ары зыщитхыгъэрэ диссертацие «Адыгей в годы Великой Отечественной войны» зыфиорэр. Ацуумжь Казбек Гъучыпсэ ыкъом ишуша-гъекIэ 2007-рэ ильэсүм ар тхыльэу къидэкIыгъ.

Си Родинэу сиыкысцэу ыкъи зыщитхыгъэрэ си Адыгей, зэкІэ Кавказ чыгум мамырныгъэрэ насыпрэ арыльынхэу сафэльало.

M. V. ГЛУХОВ.

Тарихълэжь, кІэлэеѓаджэ ѹофшэн-хэм иветеран.

Цыфыимрэ гъашIэмрэ

ШушIагъэм ильэуж къэнэжьы



Дзэм къулыкъур ильесыбэрэ щызыхыгъэ старшэ прaporщику Myrzay Юnis исэнэхьат къитетгүштийнэр икэсагь.

Дзэклол къызэрыкъоу ригъажы, старшина хъугъэ, комендантсэ взводым икомандире агъэнэфагь. Къулыкъур зыщихыштыгъэ частым икомандир ыкли штабым ипащэ зыкIэтхэжыгъэхэ тхильным къышело Ю. Myrzay щысэтехыгъэ зэрэштыгъэр.

Сержантхэр зыщагъэхьазырхэр еджапэр «5-кэ» къуухыгъ. Общественне пшэерлыхэр дэгъоу ыгъэцакIэхээ, сержантхэр, дзэклол къызэрыкъохэр къыготхэу къулыкъур дэгъоу ыхыштыгъ. «Советскэ Армием иотличник» зыфиорэ бгъэхэльхээ тамыгъэр, щытху тхылхэр къифагъэшьошагъэх. Щысэ зытырахыре взводым пэщэнэгъэ дызерихъээ, боевой ыкIи политическэ ухазырынгъэу илэмкIэ къулыкъушIэхэм къаҳэштыгъ.

«Щытхум итхыль» зыфиору дзэм илэм Myrzay Юnis ыцIэ датхагь.

Дзэм Юnis къызыхэхъижым, мамыр сэнэхьатхэм зафигъэзагь. Адигэ Республиком истиадон шъхьаэу «Зэкъошныгъэм» ильесыбэрэ ипэшагь. Правительствэр зычIэт унэми Ioф щишигъ.

— Стадионэу «Зэкъошныгъэм» пэшнэгъэ дызесхъээ спортым, культурэм гукI нахь сапэблагъэ сыхыгъ, — къыlyатштыгъ Myrzay Юnis. — Спортымрэ культурэмрэ яшыагъэкI Адигеир дунаим нахь щызэлъашагь.

Израиль къикIыгъэх

Тильэпкъэгъухэр зыщипсэухэрэ хэгэгоу Израиль футбол командэр къики, ныбджэгу ешэгъу Мьеекуапэ щирилагь. А лъэханым Адигеим ифутбол щыцIэрыло Натхюо Адам тренерэу Кфар-Камэ Ioф щишигъ. Командэу ар зипашэм адигэ клаалх хэтигъэхэр.

Myrzay Юnis кIэшакло фэхьуи, ешэгъур рамыгъажьээ адигэ орэдхэр стадионым щагъэжынчыгъях. Кфар-Камэ икомандэ щешIэхэрэм урысыбзэр зэрамышIэрэ Ю. Myrzay къыдильти, стадионым дикторыр адигабзэки къыщыгүшIэн фаеу ыльтыагь.

Урысыем ижурналистхэм я Союз хэтэу, спортымкэ мастерэу, шIэнныгъэлэжэу Къуекъо Асфар стадионым идикторэу а мафэм хъугъэ. Адигэбзэ зэгъэфагъэкI къэгүшагь, Кфар-Камэ иешIаклохэм альэкуацIэхэр адигабзэки стадионым зэрэшыгъэхэр зэкIэми ягопагь. Урысхэу, къэндзалхэу, нэмыхэу ешэгъум еплыгъэхэм дикторыр бзитлукI къызэрэгүшагь ягопагь.

Myrzay Юnis а мафэм гүшIэ фабэу фалуагъэм тигъэгүшхуагь. Израиль къикIыгъэ тильэпкъэгъухэм ацIэкI Натхюо Адам зэукигъум къыщыгүшагь, зэхэшаклохэм «тхашууегъэсэу» къариложьыгь.

Аш фэдэ хъугъэ-шIагъэхэр гум икыжьхэрэп. ШушIагъэр щыIэнэгъэм хэкликаэрэп.

Myrzay Юnis ныбджэгъоу илагъэхэм урысхэр, адигэхэр, нэмыхэхэри ахетигъэх. Анахьэу къахигъэштыгъэмэ ашыц Харажуу Шъэлихъэ. Нэбгыритури Щынджеые щангулгъэх, щызэдеджагъэх, гуфэбэнэгъиуу зэфирялэр щыIэнэгъэм щыпхырашыгь.

Хэгъэгум иухумакло и Мафэ, Теклоныгъэм и Мафэ мэфэкIхэм зэкIэми къахигъэшынхэр Ю. Myrzay шэнышу фэхьуагь. Ятэу Сахыидэ Хэгъэгу эзэшхом хэлэжьагь, лыгъэ зэрихьагь. Щынджеые фашистхэр тидзэклолхэм зэрэдафыжыгъэхэм икъэбар нахышоу зэригъэшIенным пылтыагь. НыбжыкIэхэм япатриотическэ, интернациональнэ пүнүгъэ хэлэжьэнэр ишшэрильтээ зыфилыгъэштыгъ. Юнисэрэ ишхъэгъусэрэ пхуутилэрэ зы шаорэ зедаптугь. Ахэм адигабзэри, урысыбзэри арагъэшагь. Ыкьюу Мурат икIэлэцыкIуу мишинау щытыгь. Адигэ орэдхэр къыригъялохээ, пчыхъэзэхахьем къеклолгъэхэр ыгъэуджыштыгъ. Игъонэмсэу Myrzay Юnis дунаир зихъожыгъэр илээс пчыагъэ хъугъэ. Инэппэлэгъу фабэкI, игукIэгъукI, игушIэ щэриохэмкI непи ар къытхэт.

Имэкъамэхэр гум щэжьынчых

Ижырэ адигэ къалэу Шъачэ ифилармоние лъэпкъ музыкальнэ Иэмэ-псымэхэмкI иоркестрэу «Русский сувенир» зыфиору П. И. Нечепоренкэм ыцIэ зыхырэм иконцерт Мьеекуапэ щыкIуагь.

Оркестрэ зызэхащагъэр илээс 50 нахьыбэ хъугъэ. Ioф-шIэнныр зыргэгъажьэм ансамблэу щытыгъ, музыканти 10 хэтигъ. Лъэханым ехыгъэу зэхъокынгъэхэр фэхъуагъэх. Джырэ уахьтэ пычнаохэр, балалайкэмкI, домрэмкI, нэмыхэхэмкI мэкъамэхэр къезыгъялохэрэм, ордэлохэм япчыагъэ хэхуагь.

Оркестрэм ихудожественне пащэу, идирижер шхьаэу Григорий Михайловыр Адигеим имузыкальнэ искусстве дэгъоу щашIэ. Адигэ Республиком изаслужене артист, республикэм и Къэралыгъо премие къифагъэшьошагь, композитор,

адигэ лъэпкъ орэдышохэр аранжировкэ ешых, оркестрэм къыригъялохэм фэхъэхьазырых.

Адигэ Республиком и Къэралыгъо филармоние щыкIогъэ концертэу «Черноморский аккорд» зыфиорэм композитор цэрылохэу П. Чайковскэм, И. Дунаевскэм, Ж. Бизе, И. Брамс, фэшхъафхэм япроизведениехэр щытугъэх.

Ольга Коржован урыс лъэпкъ орэдхэр къыуагъэх. Анна Мягкаям домрэмкI, Андрей Венниковым балалайкэмкI орэдышохэр къыхадзагъэх, оркестрэм имузыканхэм произведениехэр агъэжынчыгъэх.

Ольга Коржован урыс лъэпкъ орэдхэр къыуагъэх. Анна Мягкаям домрэмкI, Андрей Венниковым балалайкэмкI орэдышохэр къыхадзагъэх, оркестрэм имузыканхэм произведениехэр агъэжынчыгъэх.

Лъэпкъхэм яорэдышохэр

Къыблэм, Темыр Кавказым ашыпсэурэ лъэпкъхэм яфольклор къыхэхыгъэ орэдышохэр, композиторхэм аусыгъэхэр «Русский сувенир» ирепертуар хэтих. Цэй Любэ адигэ мэкъамэхэр зыхэт произведениеу ыусыгъэр Мьеекуапэ щыкIогъэ концертым щызэхэтхыгъ. Адигэ къашьюу «ЗэфакIор» искүсствэм щызэлъашэ. Орэдышоу «ЗэфакIор» оркестрэм къызыхэдзэм, филармонием щедэхэрээр ыгъэгүшIуагъэх. Бэрэ зэхахыре орэдышоу псынкIэу къашIэжыгъ, гум «щычэрэгтэгъ».

Григорий Михайловым ифантазиену къушхьаэу Фыщт ильэгапIэхэм афэгъэхыгъэр концертыр къезыгъебаигъэхэм ашыц.

Адигеир гум икIырэ

— Мьеекуапэ, Адигэ Республиком сыгу икIыхэрэп, — къытиуагь оркестрэм ихудожественне пащэу Григорий Михайловым. — Эстраднэ-джазовэ едзыгъохэр, Пшызэ ыкли Дон якъэзэхэм яорэдхэр, Къыблэм, Темыр Кавказым ашыпсэ-



урэ лъэпкъхэм япроизведениехэр тирепертуар хэтих. Дунаим къыщирагъялорэ мэкъамэхэр зэтэгъашэх, тиконцертхэм ахэтэгъахьэх. Музыкэм лъэпкъхэр зэрээзишэхэрэр тизэхахьэхэм къащытэгъэлъагь. Адигэ музыкэм тиоркестрэ чынгэшхо зэрэшырилэр гъэзетеджэхэм къясло сшоимгъу. Концертыр эплыгъэхэм, пчыхъэзэхахьэр зэхэзышагъэхэм лъэшэу сафэрэз.

Григорий Михайловыр Адигеим иныбджэгъушуу. Ансамблэу «Отрадэм» ипащэу, Адигэ Республиком и Къэралыгъо филармоние исимфоническое оркестрэ идирижерэу зэрэштыгъэр искусстве зышогъэшэхъонхэм ашыгъупшэрэп.

Еплыгъэхэр

— Къыблэ шъолъырим иоркестрэ анахь цэрылохэм ашышэу «Русский сувенир» Григорий

Михайловыр ипащэ, — игупшиесэхэм тащегъэгъуаэз Урысыем, Абхазым язаслужене артисткэу, Адигэ Республиком инароднэ артисткэу Нэхээ Тэмэрэ. — Григорий Михайловыр исэнхэхьтэ хэшыкIышихо фызиэ музыкант, Ioф зэрэдэшшагъэр Iашу-Эшшуу сибу иль. Ордэшшом псе къыпигъялээзэ тамэу ритырэр пкынэн-лынхэм къалъээсы, узыфещэ. Иофшагъэ хигъэхъонэу сифэлъяло, шлоу щылэр къыдэхъунэу фэсэло.

Къэралыгъом щыпсэурэ лъэпкъхэм яискусствэрэ якультурнэ къэнэрэ я Ильэсэу тызыхэтым джыри концерт гъэшэгъонхэр щытлэгъущых. Адигеим автономие илэ зыхуугъэр 2022-рэ илээсийм игъэктотыгъэу хэдъеунэфыкIыщ.

НэкIубгъор зыгъэхъазыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбай.



Адыгэ Хасэм иЮфыгъохэр

ЗЭФЭСҮМ ЗЫФАГЬЭХЬАЗЫРЫ

Республикэ общественнэ движинеу «Адыгэ Хасэм» и Хэсашхъэ изэхахьэ лъэхъаным диштэрэ юфыгъохэр кыщаэтыгъэх.

Адыгэ Хасэм итхаматэу Лымыщэкъо Рэмзан кыыуагь Адыгэ Хасэм и Устав зэхъокынгъэхэр фэшыгъэнхэ зэрэфаэр. Адыгэ Республиком культурэмкэ, гъесенгъэмрэ шэнныгъэмрэкэ иминистерствэхэм, нэмикли кулыкъушэхэм уахтэм диштэу Адыгэ Хасэм юф зэрдиштэцтим ехылпэгъэ унашьохэм зэхахьэм щитеугышылагъэх. Бзэм, тарихым, культурэм яхылпэгъэ тхыльхэм, журналхэм якыдэгъэкын Адыгэ Хасэр зерахэлжээшт шыкілэр кыщаолатагь.

Адыгэ Хасэм икомитетхэм зэхъокынгъэхэр афашихэр игьюо алъытагь. Адыга-бзэм дэлжээшт комитетыр хэушъхыафы-кыгъэу щытышт. Аш фэш тарихымрэ археологирем якомитет зэхэцэгъэн фае.

Комитетхэм ахэтиштхэм, ахэр зезынгэштхэм, хэбэз кулыкъушэхэм юф адашэннымкэ амалэу щыгъэхэм атегущылагъэх.

Адыгэ Республиком лъэпкъо юфхэмкэ, Иекъыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адьрияэ зэпхынгъэхэмкэ ыкли къебар жьульэм иамалхэмкэ и Комитет итхаматэу Шхъэлэхъо Аскэр зэлукілэм кыщи-лиагь кэлэццыклю ыгылпэхэм лъэпкъ нэрхэлэгъу Иэпилгъухэр зэращагъэфедэхэрэм шуагъэ кызыеритирэр. Рагъэжэгъэ юфыр лъягъэлтэн ямурад.



Гурит еджаплэхэм ашыщхэм адьгэ кэлэ-еджаклохэу ашеджэхэрэм адьгабзэр дэеу зэрэшлээрэм ыгъэгумэклю Кыуикъе Къэпльян кытегущылагь. Унагъомрэ кэлэццыклю ыгылпэхэмрэ язэпхынгъэхэм яхылпэгъэ еплы-кэхэр зэрэгэцэклэштхэм зэлуклэгъум щитеугышылагъэх.

Къэралыгъо гъепсыкэ илэу Адыгэ-ир зыпсэурэр илъэси 100 зэрэхъурэм илэгъоклю Адыгэ Хасэм зэхицэшт юф-тхъабзэхэм анахъэу къахагъэшыгъэр куль-турэм, тарихым, спортым яхылпэгъэхэр арых. Бырсыр Батырбый, Болэ-къо Аслъан, Нэгъуцу Аслъан, Стлашъу Юрэ, Мэшфэшу Нэдждэт, нэмикхэм ква-

лиагь шэнныгъэлжэхэр, хабзэм икъулыку-шлэхэр ягъусэхэу юфхэр зэрэльагъэктэштхэр.

Иекъыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм зэпхынгъэу адьрияэгъэштхэм, гъесэнгъэм, спортым, нэмикхэм кытегущылагъэх Ацумыжъ Юсиф, Тхъапшэхъо Альберт, Хъаблаукъо Адам, Гъуклэл Сусанэ, Нэпшлэкъу Аминэ, Цыккүшю Аслъан, фэшхъафхэри.

Адыгэ Хасэм изимычээзу зэфэс онлайн шыклю 2020-рэ ильэсэм, гъэтхапэм и 26-м зэхашэнэу рагхуухъагь. Зэхахьем кыщаэтыгъэ юфыгъохэм яхылпэгъэ унашьохэр аштагъэх.

Футбол

«Краснодар» щысэшту къегъэльгъо

Урысыем футболымкэ изэнэкъоку хэлэжъэрэ командэхэу ашынгъэрэ купым хэтхэм 2021 — 2022-рэ ильэс юфыгъум хэхьэрэ я 21-рэ зэлуклэгъухэр ялагъэх.

Зэтэгъапшэх

«Уфа» — «Нижний Новгород» — 0:0, «Арсенал» — «Динамо» — 1:4, «Локомотив» — ЦСКА 1:2, «Урал» — «Ахмат» — 0:0, «Химки» — «Шахцэ» — 0:0, «Крылья Советов» — «Зенит» — 1:1, «Спартак» — «Краснодар» — 1:2, «Рубин» — «Ростов» — 1:2.

«Локомотив» чэнагъэ ышыштими зыми ышлаагъэп. Юсуф Языджи ЦСКА-м мыгъэ аштагъ. Ешэгъуицмэ ахэлжэхъагь, гъого-гъуицэх къэлапчээм ыгугаор дидзагь. Ешэгъо анах дэгъо ар алъити, зэхэшаклохэм къыхагъэшыгъ. Арэу щитми, пчагъээр 1:1-у зэлуклэгъур аухынкэ нэгъэлэгъэгъу заулэ къизыгъигъагьни, хэгъэхэм ридзагъ, ЦСКА-м теклониагъэр кызыэрэдихыгъэр М. Фернандес ишшалагъэу плывтэ хууцт. Игугаор аш зими кын-

ритыгъэп, ежь-ежырэу «къахит-хъыгъ», хэгъэхэм ридзагъ.

Гуэтынгъэм шуагъэу къыпкырыкыгъэр «Спартак» ыкли «Краснодар» язэдешэгъу щытлэгъугъ.

Иекъыб къэралхэм къарыкыгъэх эшлаклохэр «Краснодар» хэкыжыгъэх. «Спартак» эшлэхэдэгъумкэ зигъэптигъагь, алэ итхэм ахэхъан имурад. «Краснодар» ухуумэн юфыгъохэр цыхъашэгъо ыгъэцэклэгъэх. Я 86-рэ та-кыкыр «Спартак» иешлаклохэм ашыщ шапхъэр зеукъом, судьям пенальтигъагь. Эдуард Сперциан къэлэпчэлтэу Селихон-ыр ыгъэлпэхъу, лъэшэу ээогъэ ыгугаор хэгъэхэм щычэрэгъу — 1:2 пчагъээр хуугъэх.

Валерий Карпиныр «Ростов»



Зэхээшагъэр
ыкы кыыдэзы-
гъэкъырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъюфхэмкэ, Иекъыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адьрияэ зэпхынгъэмкэ ыкы къебар жьугъэм иамалхэмкэ и Комитет

Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шыИэр:
385000,

къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къайхыэр А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчагъэкъэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлжээ, шрифтэр 12-м нах цыкунуу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкегъекъожых.

Зыщаушыхвьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын юфхэмкэ, телевидение-хэмкэ ыкы зэлтын-Иэссыкэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ

Чыпэ гъэрорышил, зэраушыхвьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхвьатыгъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъэмкы
ччагъэр
4637
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 488

Хэутынм узшы-
кэлхэнэу щыт уахтэр
Сыхытэр
18.00
Зыщаушыхвьатыгъэх
уахтэр
Сыхытэр
18.00

Я 22-рэ юфыгъохэр

19. 03

«Урал» — «Химки»
«Н. Новгород» — «Спартак»
«Ахмат» — «Локомотив»
«Зенит» — «Арсенал».

20.03

«Уфа» — «Краснодар»
ЦСКА — «Рубин»
«Шахцэ» — «Кр. Советов»
«Динамо» — «Ростов».

Редактор
шхъаIэр
Дэрэ Т. И.

Редактор шхъаIэм
игуадзэр
МэшлЭкъо
С. А.

Пшъэдэжыкъы
зыхырэ секретарыр
Тхъаркъохъ
А. Н.